

Els 400 habitants del municipi esquimal de Kivalina, al nord-oest d'Alaska, es compten entre les primeres víctimes de l'escalfament global. El poble s'enfonsa a l'Àrtic, i ara exigeix a les multinacionals petrolieres i a les empreses energètiques indemnitzacions multimilionàries per danys i perjudicis.

Campament balener a Kivalina.

Un poble denuncia el món

Austin Swan va aprendre a matar balenes molt abans que existiren la protecció de les espècies i les quotes de captures. Ara té seixanta anys. Va aprendre a llegir el gel, és un caçador expert i la gent del poble se l'escolta. Swan sap on s'esquerdarà el gel a l'estiu, on es precipitarà en pannes gegants a l'Àrtic, per on s'esmunyiran les balenes. Sempre ha sabut predir on hi hauria cacera.

Ara, des de fa un temps, alguna cosa no va bé en les seues prediccions. El gel canvia. S'esquerda abans, es trenca i cau abans, i les balenes es perden de vista. Swan ha rumiat força quines podrien ser-ne les causes. De la poca cacera, del gel que ara es fon abans i que cada volta arriba més tard, de les tempestes de tardor que devasten el poble. Ell n'ha buscat el culpable, algú a qui es puga agafar.

Swan seu al saló de la seua cabana; aparenta ser més jove de seixanta anys. És maig, comença la temporada de la balena. Mentre a fora, sobre el gel, els

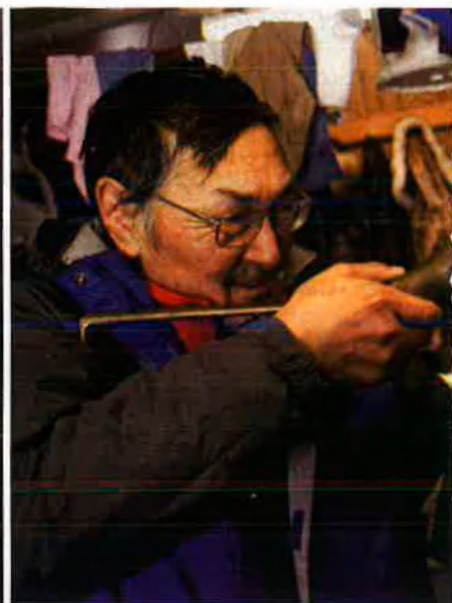
altres paren el campament, Swan empaqueta les seues coses. Encara ha d'agafar una pell de caribú que usará com a estoreta sota el sac de dormir. Fora de la bossa hi ha *mukluks*, botes de pell, i d'una prestatgeria reblerta trau el rifle i el cartutx amb les càrregues. Sembla un coet de llautó de joguet. Dessota hi ha gravat "ASSR", les seues inicials: Austin Swan, Sènior.

Un bon caçador, assegura Swan, pot governar la seua barca perquè, en els dos o tres minuts que la balena rau a flor d'aigua per a agafar aire, puga plantar-s'hi al damunt, si és possible a la part posterior del crani. Allà, on comença la part molla sota el cap, dispara a la balena una càrrega al bescoll. Això —normalment— la mata pràcticament a l'acte.

Només rares vegades la balena no mor instantàniament al primer tret, i sovint hi ha més d'una colla acaçant la mateixa bèstia. Això podria originar una disputa sobre quin dels caçadors hauria disparat el tret mortal. D'ací les inicials.

Els protectors dels animals, però, troben pervers un cartutx signat, i barrinar-li el cap a una balena sembla una tècnica menys noble que la tradicional caça amb arpó —però Swan no creu ni en la protecció dels animals ni en el romanticisme venatori. Swan és *inupiat*, així s'anomenen els esquimals al nord d'Alaska: vol menjar balena.

Capturar una balena significa per a ell i la seua gent poder seguir vivint la vida dels seus avantpassats: una tribu de caçadors, independent de la resta del món. Els homes no han de bregar a la Red

Dog Mine, la gran mina de zinc que contamina el riu amb aigües residuals i embruteix els treballadors amb alcohol. Ací els homes es busquen el quemenjar, cacen caribús, morses i foques, ningú no ha de demanar torn a la carnisseria. Una balena és el símbol que el món dels esquimals no canvia tan radicalment com molts per ací asseguren.

Swan és de Kivalina, un poble de quatre-cents habitants al nord-oest d'Alaska i més septentrional que l'estret de Bering. Fins i tot si Swan tan sols cacés una balena, per a Kivalina això suposaria carn per a uns quants mesos, oli de balena a tones per a les llànties i els forns, i tothom al poble podria menjar cada dia *muktaq*, llenques de cansalada de balena que es mengen crues, molt gustoses: una menja insòlita, però delicada. Swan també es ven part de la cacera: cada pot de beluga en escabetx el fa a vint dòlars. Kivalina té dret a caçar quatre balenes l'any o, millor dit, té dret a quatre intents: una balena que sobrevisca al tret i es torne a capbussar compta com a captura.

Els esquimals com Austin Swan tenen dret a caçar balenes, fins i tot espècies amenaçades, com la balena de Grenlàndia. A qui viu de la natura i en sintonia amb ella, cal ajudar-lo a protegir la seua cultura, se l'ha de tractar diferentment que a les flotes pesqueres de les nacions industrialitzades: aquesta fou la idea subjacent de la quota per als indígenes.

El problema ara és que la quota ja no

té res a veure amb la realitat. Quatre balenes l'any? Austin Swan ja estaria ben content si en guipara alguna de tant en tant. Fa anys que no n'agarra cap, ni tampoc els altres caçadors de Kivalina. En 1999 van arrossegar l'últim exemplar al gel, un exemplar de dotze metres.

Fa nou anys que les dones no adoben *muktaq* fresc. Les xiques més joves ja no saben ni tan sols com es prepara, i el nét de Swan no n'ha tastat mai.

"Darrerament ha fet molt mal gel", diu Swan, perplex i impotent. De què li serveix el seu coneixement de la caça, si la cacera ha canviat les seues rutes migratòries, inabastables ara en alta mar? En dies clars, fins i tot avui, encara pot llucar si mar endins, sota l'horitzó, es romp el gel i hi poden passar les balenes. És un bon caçador. La llum canvia, afirma, el cel llueix amb menys intensitat, hi ha un to blavenc en l'aire. Com ara avui. Vol anar-hi, a aquell blau. Si les seues antigues veritats encara valen, és en aquella blavor on naden ara mateix les balenes.

Swan s'afanya a eixir, agafa la jaqueta amb coll de pell, ompli el depòsit de la motoneu i el fill l'ajuda a carregar la barca balenera al trineu. Llavors hi lliga les armes i arranca en direcció a la costa. En travessar la petita ondulació del terreny que ací anomenen el dic, ja llisca sobre la plana de gel.

Potser aquesta vegada tindrà més sort, potser el gel no es fondrà tan ràpid com en anys passats. Si no, haurien d'alçar el

campament molt abans d'arribar ni tan sols a veure la primera balena. Els dies següents són decisius per a ell, perquè llavors arriben també les foques barbudes. De nit mengen fins a atipar-se, i de dia s'estoven al sol en les últimes pannes de gel mentre fan la digestió. Bèsties fartes, preses fàcils. Abans, la temporada de foques durava gairebé tot juny –avui les pannes de gel es fonen al cap de tres o quatre dies.

Els habitants de Kivalina viuen dia a dia el que els científics compten tan sols com a dades en les seues calculadores: l'escalfament global fa temps que actua, i a l'Àrtic avança més ràpidament que a la resta del món. Des del començament de la industrialització, la temperatura de la Terra ha augmentat de vora 0,8 graus i a l'Àrtic de més del doble. El canvi climàtic canvia la vida de cada individu, converteix les persones en refugiats. Hom pot parlar-ne amb severitat o minimitzar-lo, però el canvi climàtic hi és.

El poble de Kivalina es compta entre les primeres víctimes del canvi climàtic, i el més tràgic és que alguns dels habitants no entenen què els passa: als joves sovint els manca la formació per a veure'n el conjunt; i als vells, la imaginació. L'intent de parlar sobre l'escalfament global amb Tommy Adams, de setanta-set anys, fracassa perquè la seua filla no sap traduir el problema. En la seua llengua, hi ha quaranta paraules per al gel, però no cap per al concepte "global". Que la manera com la gent als Estats Units i a Europa condueixen

Incendi d'unes instal·lacions petrolíferes d'ExxonMobil. Swan el caçador busca el responsable de la poca caçera, del gel que ara es fon abans i que cada volta arriba més tard, de les tempestes de tardor que devasten el seu poble.

Fa dos anys que els habitants van decidir construir un dic. A l'estiu van omplir arena i grava en cabassos de plàstic. L'arena l'havia pagada el Govern i l'havia feta dur des de Montana. La idea dels cabassos de plàstic va sorgir dels experts d'un despatx d'enginyers. Aquest fou el primer dic.

A finals d'octubre de 2006, la mateixa nit de la inauguració, es va alçar vent i una petita tempesta inesperada. Les onades van tombar els cabassos i el mar aviat es va engolir la grava de Montana. Dos terços del dic van desaparèixer, i la resta encara segueix dempeus perquè el vent va amainar.

La passada tardor, els habitants van haver de ser evacuats per primera vegada a terra ferma en previsió d'una gran tempesta. La tempesta fou menys forta que hom no preveia, però els experts militars i els guardacostes alerten que una sola tempesta forta pot ser suficient per a anihilar Kivalina.

I això arribarà, potser no aquesta tardor i qui sap si la següent, però és previsible. Tan sols hi ha una solució: el poble s'ha de traslladar. S'ha de reconstruir completament amb les escoles, el generador de gasoli i la carretera en un altre lloc.

Kivalina està formada per cinquanta-cinc cases d'una sola planta, la major part de fusta, no gaire més grosses que un contenidor marítim. Tan sols els edificis estatals, és a dir, l'escola i la casa del mestre, disposen de desguassos. La resta del poble la completen una botigueta minúscula, un bingo, una caseta de correus i dues esglésies. Una pista de grava per a l'avioneta del correu que arriba des de Kotzebue, dos dipòsits d'aigua potable: això és la infraestructura.

Arran de mar hi ha vora cinc mil contenidors de plàstic blancs. Semblen bosses extragrans d'un gran magatzem de mobles, plenes de gairebé dos metres cúbics d'arena cadascuna. Són el nou dic, construït l'any passat. En teoria, ha d'aguantar més que l'anterior i protegir Kivalina del naufragi fins que algú en pague el trasllat.

És un etern fer mans i mànegues, una vida en la precarietat. I, en algun mo-

ment, la gent se'n va cansar. A final de febrer d'enguany, el municipi i la tribu esquimal de Kivalina van presentar una demanda als jutjats de San Francisco, Califòrnia. La demanda és contra vint-i-quatre empreses petrolíferes i energètiques multinacionals, com BP, Shell, ExxonMobil o Chevron o American Electric Power Company, una de les principals elèctriques del país.

Els esquimals els acusen d'emetre cada any milions de tones de CO2 i d'altres gasos a l'atmosfera, d'accelerar l'escalfament global i d'haver intentat minimitzar l'abast i les conseqüències del canvi climàtic. La denúncia parla de conspiració.

I ara han de pagar. Kivalina exigeix una indemnització pels danys climàtics. Cal traslladar quatre-cents habitants, construir de nou les cases i l'escola, fer-hi arribar la xarxa d'aigües, empalmar la connexió elèctrica. Tot això podria costar entre cent i quatre-cents milions de dòlars. Les empreses tenen temps fins a final de juny per a presentar-hi al·legacions, llavors el jutge decidirà si accepta la demanda.

La primera vegada que hom sent aquestes raons li sonen força fantasioses: per què hauria de conèixer un jutjat de Califòrnia qui és responsable de l'oratge a Alaska? I, si el jutjat accepta el cas: qui seria el pròxim denunciant? Una estació d'esquí, potser, que a causa d'una seguida d'hiverns massa tebis hauria perdut clients? Un microestat del Mar del Sud, perquè puja el nivell del mar? Bangla Desh?

L'escrit de la demanda conté seixanta-nou pàgines, amb una llista en la qual s'especifica quantes tones de contaminació aèria van emetre en 2006 cadascun dels vint-i-quatre demandats, bo i asseverant que coneixien les conseqüències d'aquestes emissions. En llegir aquesta part de la demanda, hom té la sensació que, en realitat, Kivalina no demanda només un parell d'empreses energètiques: Kivalina demanda el món.

A primera vista, sembla una demanda sense possibilitats, simbòlica, però aquesta impressió resulta errònia. El fet d'haver interposat la demanda a San Francisco obeeix a una senzilla raó estratègica: únicament es pot demandar una societat mercantil allà on té representació, on exerceix la seua activitat. I

cotxes i escalfen les seues llars poguera influir en la seua vida, el vell Adams no ho pot ni creure ni capir. Tan sols sap que ben prompte se n'anirà i que tot té a veure amb l'oratge, d'alguna manera.

El canvi climàtic lleva a la gent de Kivalina la possibilitat de menar una vida com ho feien els seus pares; els lleva els vedats de caça, i, literalment, acabarà abocant el poblet a la mar.

Kivalina es troba en la punta d'una illa allargada a la mar dels Txuktxis, a dos metres escassos sobre el nivell del mar. Vuit mesos a l'any un banc de gel envolta tota l'illa, el mar i les llacunes estan ultracongelats fins on abasta la vista: tot és blanc. En aquesta època, no hi ha cap perill, el gel protegeix Kivalina del mar. A l'estiu tan sols es pot arribar a Kivalina en vaixell o en avió.

Després, a la tardor, arriben les tempestes i comença a haver-hi perill. Onades gegantines baten incessantment contra la costa, l'aigua es menja el sòl, cada any un parell de metres més endins. En 2004 foren trenta metres, en 2005 entre deu i quinze metres. L'escola ja dista només deu passes del mar.

Fins no fa un parell d'anys, la tardor s'obria nevant durant setmanes, els flocs queien al mar i l'aigua aviat s'espessia -les onades s'esmortien en el glaç com el whisky entre els glaçons. Aquesta mar no revestia cap perill per a Kivalina.

Ara, des de fa un parell d'anys, la neu i el gel arriben cada volta més tard i ja no hi ha res que ature les ones.

Califòrnia és l'estat on es pot asseure el major nombre d'empreses juntes en el mateix banc dels acusats.

Kivalina compta per al judici amb els serveis de vuit bufets d'advocats, i ja s'entrellaça com serà l'estratègia –i com de greu pinta la posició de les multinacionals petrolieres. Entre els representants de Kivalina hi ha Matt Pawa, de Boston, un especialista en dret ambiental i demandes climàtiques. Hi ha Heather Kendall Miller, d'Anchorage, que ho sap tot sobre els drets especials dels esquimals. Hi ha Steve Berman i Stephen Susman, vells coneguts dels anys noranta, que van combatre junts en les anomenades “guerres del tabac” –això és, les demandes contra la indústria tabaquera. Al final, el desenllaç fou que les tabaqueres van haver de pagar sumes astronòmiques i se'ls va retraure haver enganyat l'opinió pública sobre els riscos que comportaven els seus productes.

Negar, minimitzar, distraure –aquesta fou l'acusació llavors contra les grans tabaqueres, i aquesta és l'acusació avui contra les grans petrolieres. Segons afirma la demanda, ExxonMobil hi hauria tingut el paper més destacat. Entre 1998 i 2005, Exxon hauria concedit un suport de setze milions de dòlars a quaranta-dues organitzacions que haurien escampat informacions contradictòries sobre el canvi climàtic. L'Institut Fraser, per exemple, va afirmar que el 2004 hauria sigut “un dels anys més freds

de la història recent.” Fraser, segons la demanda, estaria finançada per Exxon. Els meteoròlegs de l'ONU van classificar 2004 com el quart any més càlid des de 1861.

Exxon no vol pronunciar-se sobre les acusacions abans de final de juny, però un portaveu assegura que l'empresa “segueix l'escalfament mundial amb preocupació” i que “és conscient de la seua responsabilitat.” Ara, diu, “tot dependrà de conèixer més detalls sobre la seua relació amb el clima.” Són declaracions benintencionades. Igual sonaven fa anys les declaracions de les empreses tabaqueres.

“Amb una diferència”, diu Heather Kendall Miller, una de les advocades del poble. Heather viu a sa casa d'Anchorage, la major ciutat d'Alaska. És l'únic membre de l'equip d'advocats que prové d'Alaska, duu sang *inupiat* a les venes. Kendall Miller evita la paraula “esquimal”, que traduïda vol dir “menjador de carn crua”: sona discriminatori. Molts esquimals, però, usen la paraula que, segons una altra traducció, vol dir simplement “que corre amb raquetes de neu.” “La diferència amb els processos pel tabac”, postilla Kendall Miller, “és que hem après dels errors dels nostres predecessors.”

Lliçó número u: el demandant no ha de ser una persona individual, sinó una comunitat. Un sol fumador havia de demostrar que el seu càncer havia estat provocat per l'hàbit de fumar

–una comunitat, però, podia operar amb estadístiques: la taxa d'incidència del càncer puja com més habitants fumen. Kivalina no ha de demostrar de quina central provenen les molècules de CO2 causants del desgel del casquet polar, n'hi ha prou que hi haja una relació de causalitat.

Lliçó número dos: el demandant hauria de xifrar uns danys concrets, calculats amb exactitud. La mort de les tradicions, la manca de balenes –tot això fa de mal comptar en dòlars. I, a banda, qui voldria decidir si la cultura tribal és un valor exigible?

Els advocats volen, doncs, evitar aquesta mena de discussions. Han eliminat de la demanda qualsevol romanticisme social. Quant costa una nova escola, una nova casa, una església, un transformador, tot això sí que es pot calcular i reclamar.

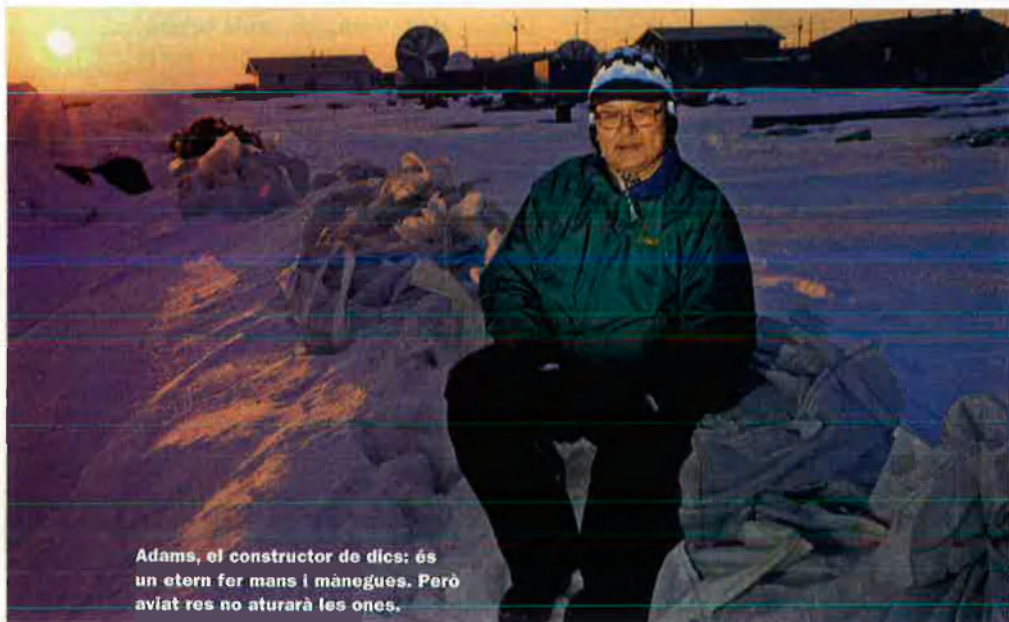
Per a Heather Kendall Miller no ha estat gens fàcil, car això és precisament el que la mou: contribuir a conservar l'estil de vida dels *inupiat*, salvar-ne la independència i la idiosincràsia com a poble. Les lleixes de la seua prestatgeria exhibeixen talles d'ossos de balena, una escena de caça, un esquimal somrient –petita artesanía de Kivalina.

Heather Kendall Miller assegura que, de tots els membres de l'equip d'advocats, ella és qui millor comprèn els habitants de Kivalina. Segurament creu que els altres membres del consorci, els col·legues de Boston, Seattle, Nova York o Los Angeles, utilitzen el poble de Kivalina com a decorat ètnic per a escenificar la seua espectacular acció jurídica.

Potser fins i tot té raó. Potser no hi haja res més que decorat, una escenificació a partir de les escorrialles d'una indigenitat que, en realitat, ja no existeix. No és cap casualitat que la demanda provinga de Kivalina. Un dels advocats va recórrer l'any passat tot Alaska a la recerca de possibles demandants: un sofisticat càsting de víctimes del canvi climàtic.

El poble de Shishmaref, per exemple, una mica més al sud de Kivalina, hauria sigut de totes totes un bon candidat. A Shishmaref les tempestes ja s'han menjat tanta terra que hi ha una casa mig penjant en l'aire, com si algú l'haguera empena cap a l'espadat. Però Shishmaref no volia demandar. Kivalina sí.

El responsable del trasllat de Kivalina

Adams, el constructor de dics: és un etern fer mans i mànigues. Però aviat res no aturarà les ones.

s'anomena Enoch Adams, té quaranta-vuit anys i és l'únic habitant del poble que ha completat els estudis universitaris: és llicenciat en història. Adams treballa com a empleat de barri, dirigeix les obres del dic, dissenya els plans d'evacuació en cas d'emergència i també els plans de trasllat en cas que Kivalina guanye el judici. El nou poble, naturalment, serà més bonic: cases més grans, aigua corrent, potser un cinema i una pista de bitlles, tot pagat per les empreses petrolieres. Eventualment, també podria tenir un moll per a les barques.

Adams seu a taula, sa mare ha guisat estofat de caribú. S'escudella arròs i carn, duu una samarreta fina, la casa —com pràcticament totes per ací— està completament sobreescalfada. Els esquimals reben subvencions per a les despeses de calefacció.

“Cal conservar aquest dret”, proclama Adams, “la nostra contribució al canvi climàtic és mínima.” Adams endevina que ací se li podria fer un retret. Que hom espera de les víctimes del canvi climàtic una major consciència ecològica que la que ofereix Kivalina. Que hom podria creure que, qui pateix les conseqüències del canvi climàtic, almenys no hauria de balafiar la gasolina. “Nosaltres no exigim als caps de les petrolieres que vagen en carro”, diu Enoch Adams, “com a nosaltres tampoc no ens pot exigir ningú que tornem a l'igló.”

Adams ha projectat quatre nous barris per a Kivalina. Fa anys que negocia amb les autoritats, car el trasllat de Kivalina ja es donava per fet, molt abans fins i tot d'arribar el canvi climàtic i que la cosa esdevingués urgent. La punta on s'alça Kivalina és, senzillament, massa petita. Ja no caben més cases al poble. Fa quinze anys que negocien les despeses amb l'estat d'Alaska.

No es pot retreure a Enoch Adams i a la seua gent que vulguen alçar un nou poble, més ben protegit, més gran i amb desguassos. Com a molt, se'ls pot retreure que l'autèntica Kivalina no corresponga al clixé que propaguen els advocats dels esquimals nobles, lliures i independents.

En la demanda s'afirma, per exemple, que l'entorn de Kivalina ha estat poblat des de les albers de la humanitat, però això no és del tot cert. El poble de Kivalina es va crear quan el govern d'Alaska va decidir construir-hi una escola en

Kivalina

introduir l'ensenyament obligatori: les famílies nòmades ja no podien campar al seu antull, sinó que s'havien de fermar a prop de l'escola. Abans, Kivalina no havia estat res més que un campament d'estiu, erm durant l'estació més dura de l'any.

Els advocats també diuen que la gent vivia del que caçaven i pescaven, però això ja fa temps que tampoc no és veritat. L'administració regional autònoma dels esquimals abona a cada família una pensió anual, i mitjançant accions participen de l'èxit de les mines de zinc i dels pous de petroli d'Alaska. Això ha canviat l'estil de vida del poble tant com el canvi climàtic.

“Ben pocs mengen ja menjar esquimal”, es dol Enoch Adams, “les tradicions s'estan perdent.” A l'escola serveixen als nens *chili con carne* per a dinar, la botiga del poble ven àpats per al microones. L'alcohol és prohibit, però, per descomptat, també se n'hi troba: una petita botella de licor surt a quaranta dòlars.

Gairebé tots els nens duen dents postisses i fundes metàl·liques per a completar les seues dentadures amb càries. La raó és ben senzilla: massa sucre i massa poca higiene dental.

Per virtut del sistema de quotes, un de cada quatre nens té assegurada l'admissió a la Universitat, però la majoria no hi van, tenen por de la vida a ciutat —la resta abandonen els estudis al cap de poc. Bàsicament, Kivalina és un focus de recepció d'ajudes socials perdut al final del món.

La cultura dels esquimals fa temps que es va perdre a Kivalina. Això no es deu a les tempestes o a l'escassetat de balenes. L'únic que ha fet el canvi climàtic és marcar el punt sense retorn a la seua antiga vida —fins i tot si hi volien tornar.

L'estiu passat, un dels habitants, anomenat Daryl, va anar a caçar a terra ferma. Feia calor, tanta que fins i tot el gel perpetu començà a fondre's. S'alçaven bafarades de vapor i tota la terra era boirosa.

Per als meteoròlegs, això és el senyal de la propera catàstrofe: si es fonia el permagel (*permafrost*), s'alliberarien tones de metà a l'atmosfera, un gas altament nociu per al clima. El metà accelera l'escalfament planetari.

Per a Deryl, el desglaç fou un cop de sort. Entremig de la boira va xafar un toll; eren les restes podrides d'un mamut. L'animal s'havia conservat durant mil·lennis en el permagel, i ara es corrompia per sempre. Deryl va serrar un dels ullals i el va dur a la Red Dog Mine, on un dels empleats li'n va pagar vint mil dòlars.

Aquest estiu Deryl vol tornar a cercar mamuts. Un menut profitós del canvi climàtic, què menys.

Ansbert Kneip

© DER SPIEGEL — EL TEMPS
Traducció de Guillem Soler